

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 41

ZATERDAG 14 OCTOBER 1933

Foto C. J. Steenbergh

ACHTERGEVEL VAN KASTEEL WISCH BIJ TERBORG
(BIJ HET ARTIKEL: „DE SCHOONHEID VAN DEN ACHTERHOEK”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

HET WEERHUISJE, UIT HET HONGAARSCH VAN GÉZA TABÉRY	BLZ. 488—489
JUFFROUW VLUGGE, DOOR TANTE VAN TOENTER-TIJD	BLZ. 489, 498
DE SCHOONHEID VAN DEN ACHTERHOEK (GEÏLL.), DOOR JAC. GAZENBEEK (II)	BLZ. 487, 490—494
OVER PADDESTOELEN (GEÏLL.), DOOR Dr. B. POLAK	BLZ. 494 495
FUCHSIA'S (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 496—497
LEPTIS MAGNA (GEÏLL.), DOOR Dr. J. VAN HEIMBURG	BLZ. 497—498

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventueele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

HET WEERHUISJE

Uit het Hongaarsch van GÉZA TABÉRY

LANGS den benedenzoom van het dorp stroomde de Körös met voorjaarsnelheid. Boven het dorp verhief zich met ruigbegroeiden top de Dalos-berg. In het dorp stond een kasteel en een pastorie. Het dorp was rijk aan allerlei bloemen, en was vol van bloemengeur. Een predikant met een dichterlijke fantasie had het den naam gegeven van „het dorp der zingende kleuren”.

In de eerste jaren na vijftig woonde er in het kasteel een klein meisje, Paulientje genaamd. In de pastorie sleet zekere Anton zijn kinderjaren.

De ouders van Paulientje brachten een bezoek in de pastorie. Toen zagen Paulientje en Anton elkaar voor den eersten keer.

„Nu zou ik wel eens graag dat beroemde weerhuisje van u willen zien”, zei Paulientje's papa.

De oogen van Anton's vader straalden van trots. Hij bracht zijn bezoekers naar een raam, in welks kozijn een bruin houten huisje, ter grootte van een handbreedte, bevestigd was. Het huisje had twee deurtjes. Voor het eene deurtje zag men een juffertje met een crinoline, en een bloemengietertje in haar hand. Achter het andere stond, met een opgestoken paraplu in zijn hand en met een betrokken gezicht, een mannetje.

„Hier ziet u ons weerhuisje”, zei de vader van Anton tegen Paulientje's papa.

Paulientje had die twee houten poppetjes wel zóó direct uit het huisje willen nemen. Maar ze was een wêlopgevoed meisje; ze wist, dat ze bij vreemden niet overal met haar vingers aan mocht zitten, en dus . . . stak ze haar vingers maar in haar mond.

In die dagen kenden ze in Bihar de aneroïde-barometer nog niet, en op het gebied der weerprophetie had de boomkikker nog volmaakt de alleenheerschappij. Zoodat zulk een primitief weerhuisje als hier in de pastorie dan ook tot de onbetrouwbare, afkeurenswaardige nieuwerwetsigheden moest worden gerekend.

Paulientje's vader schudde meewarig, ongeloofig het hoofd: „Dus u wou beweren, dat wanneer de man met zijn paraplu uit het huis komt, er vochtig weer te wachten is?”

„Ja zeker! en zoo is het ook! Maar wanneer het vrouwtje met den gieter zich buiten vertoont”, legde de eigenaar van het huisje uit, „dan kunnen we stellig en vast droogte verwachten”.

De kinderen werden onthaald op chocolade en koekjes. Ze hadden veel schik, zoowel in elkaar als in de lekkernijen, en toen de bezoekers 's avonds zouden vertrekken, zei Paulientje's vader tegen Anton:

„Ik merk, dat jij en Paulientje het goed met elkaar kunt vinden. Wanneer morgen uit het weerhuisje niet 't regenmannetje tevoorschijn komt, maar het juffertje met den groenen gieter, dan mag jij op 't kasteel in den tuin komen spelen”.

Een traan van geluk welde op in de oogen van Anton's mama. Het was een gewoonte van haar om verstrekkende gevolgtrekkingen te maken, tot zelfs uit de alleronschuldigste woorden. En . . . bij het kasteel behoorden slechts uit tweehonderd morgen bestonden, die daarenboven nog met schuld belast waren.

Met groote spanning keek Anton den volgenden dag naar het weerhuisje.

Het vrouwtje stond buiten met haar gietertje!

Dol van vreugde ijelde de jongen naar het meisje. Zijn lot was bezegeld.

In de jaren na '70 nam Anton uit de handen van zijn bejaarden vader het beheer der goederen over. Paulientje was tot een huwbare jongedame opgegroeid. De jongelieden begonnen ernstig te denken over elkanders toekomst. In het jaar '76 kwam Anton bij Paulientje's papa met het volgend verzoek voor den dag:

„Ik kom aanzoek doen om Pauline's hand. In een goede drie jaar zie ik kans mijn bezittingen zóóver in orde te brengen, dat er geen cent schuld meer op rust. En in de drie daarop volgende jaren kan ik mijn vermogen verdubbelen”.

Pauline's vader schudde ongeloofig het hoofd heen en weer, evenals omstreeks twintig jaren geleden, toen hem in de pastorie voor het eerst een weerhuisje werd vertoond:

„Vriendlief”, — zei hij daarop. „laten we dan nog een goede drie jaar wachten; daarna kunnen we elkaar nader spreken”.

Dat alleen maar, in antwoord op 't huwelijksaanzoek!

Anton ging naar huis, en gedurende de volgende drie jaren keek hij geregeld iederen morgen vroeg met een angstig beklemd hart naar het weerhuisje. Doch hoe meer hij er naar keek, des te grooter werd zijn boosheid en verdriet. Of het houten juffertje vertoefde al te langen tijd achtereen op het voorplein van het huisje, of het mannetje! Gedurende den loop van drie geheele jaren vernielden onmeedoogende droogten en woeste regens den oogst en de levenskracht van de menschen in het dorp der zingende kleuren.

In de jaren na tachtig namen de zorgen in de pastorie steeds toe. Op het kasteel echter werd door Pauline's papa het groote woord uitgesproken, dat zijn dochter niet eeuwig ongehuwd kon blijven. Alras verscheen er een voorname vreemdeling als huwelijkscandidate, en in het kasteel werd het huwelijk voltrokken.

„De hemel treurt met mij”, zei Anton met droevige vol-doening bij wijze van troost tot zichzelf, op den dag van Pauline's trouwen.

Vóór het weerhuisje stond toen namelijk het regenmannetje buiten, en het bleef daar gedurende veertig dagen hardnekkig buiten staan!

In het jaar negentig weigerden 't juffertje en 't mannetje hun dienst. Gelukkig woonde er toentertijd een duizendkunstenaar in het dorp. Hij werd in de pastorie ontboden, en nam het weerhuis uit elkaar.

„Het snoer is versleten”, legde hij uit. „Ziet u mijnheer, de gansche constructie is gebaseerd op de beweging van een enkel snoer, evenals een menschenleven op de beweging van het hart.”

De duizendkunstenaar was een redenrijke baas, en Anton hoorde glimlachend het verdere verdoog aan:

„Zoo'n snoer in een weerhuis is zoodanig geconstrueerd, dat het, zoodra er vochtigheid in de atmosfeer komt, zich ontspant, en het mannetje met zijn paraplu naar buiten drijft. Wanneer daarentegen datzelfde snoer droge lucht ontvangt, dan wordt 't strak, trekt het kereltje naar binnen, waardoor aan het tegenovergestelde uiteinde het vrouwtje met haar gieter naar buiten komt.”

„Zoo, zoo! Zit de vork zóó in den steel! Een mensch is toch nooit te oud om nog wat te leeren”, zei Anton.

Het gerepareerde weerhuisje voorspelde opnieuw met groote nauwkeurigheid warmte, regen, vorst en sneeuw. Toen Anton vijftig jaar oud was, bereikte hij hetgeen hij eens, in jeugdigen overmoed en zelfvertrouwen, gedacht had binnen drie jaren bereikt te zullen hebben: hij had de pastoriegoederen van de schulden bevrijd en er zelfs belangrijke nieuwe stukken aan toegevoegd.

Korten tijd later werd Pauline weduwe.

Ze lieten het rouwjaar verstrijken.

En toen? En vervolgens?

Vervolgens bekeken Anton en Pauline geregeld samen, bij 't naar bed gaan en bij 't opstaan, het weerhuisje. Angstvalli-

ger dan ooit gaven ze acht op de verschijning van het juffertje. Want de vochtigheid, of zooals het tegenwoordig genoemd wordt: de neerslag bedierf niet alleen het zaad in den akker, maar greep óók diep in in de gezondheid van Pauline en Anton. Het juffertje bracht hun opgewektheid, welzijn en gezondheid, het regenmannetje was voor hen de bode van krampen in gewrichten en ledematen, van hoesten, vlier- en kamillethee en waterverbanden. De twee houten figuurtjes hadden even weinig respect voor het welzijn van het oude-jonge echtpaar als voor de te velde staande gewassen. Zij draaiden naar buiten en naar binnen, het weerhuis-in het weerhuis-uit, al naar hun eigen souvereine grillen.

Toen brak de oorlog uit, daarop volgde de omwenteling. Een nieuw imperium, en een nieuwe grondverdeling! Tengevolge waarvan — van Anton en Pauline's standpunt uit — de profetieën van het weerhuisje plotseling, wat koren, rapen en maïs betrof, geen beteekenis meer hadden. Het juffertje en 't regenmannetje hadden voor de landhuishoudkunde bij hen totaal afgedaan en beperkten hun werkzaamheid voortaan enkel en alleen tot 't voorspellen van jicht- en asthmaal-aanvallen.

In dat jaar werd Anton bedlegerig. Drie weken lang stond het regenmannetje onafgebroken vóór 't weerhuis op wacht. En voor den zieke waren kamillethee, vlier, doktoren en waterverbanden alle vergeefs! Toen zijne door het verplegen uitgeputte echtgenoot óók ziek werd, verliet Anton's geest zijn lichaam, en werd zijn stoffelijk overschot toevertrouwd aan het planken omhulsel, dat, mèt hem, tot stof zal vergaan in de heilige omarming van de aarde in het dorp der zingende kleuren.

In de met bloemen versierde sterfkamer moest Pauline den dag vóór de begrafenis, hevig ontdaan, de volgende doktersuitspraak vernemen: „Ik verbied u ten stelligste, mevrouw, om met zulk regenweer mee naar het kerkhof te gaan!”

Diep bedroefd begroef ze haar gezicht in de dekens en stortte bittere tranen: „Maar dokter, wanneer 't weer nu nog opklaarde, zou u 't mij dan wel toestaan?”

De dokter dacht even na en zei toen: „Wanneer 't werkelijk mooi, helder weer was, echt droog gezond weer, ja dan, dan zou ik er niet tegen hebben. U zoudt u natuurlijk heel goed moeten inpakken, en dan in een rijtuig . . .”

Zoodra de dokter vertrokken was, kwam Pauline uit haar bed. Langen tijd toefde zij bij de baar waarop Anton lag uitgestrekt. Daarop spoedde ze zich naar het weerhuisje.

Het regenmannetje stond buiten, somber, onbeweeglijk met zijn paraplu. Pauline vouwde haar vermagerde, oude handjes samen en begon te bidden, niet tot Onze Lieven Heer, maar tot 't weerhuisje en tot het kleurige houten juffertje daarbinnen in 't huisje: „Weerhuisje, dat met je onberekenbare grillen alle lotgevallen van ons leven bestuurd hebt, Weerhuisje, voor welks deurtje oud en jong vragend blijft stilstaan; dat wanneer je 't wilt welvaart over ons kunt uitgieten of jarenlangen hongersnood; Weerhuis, erbarm je over mij, bedroefde weduwe. Uit mijn weerhuis is mijn man verdwenen en nooit zal hij weer uit de donkere poort tevoorschijn komen! Nog eenigen tijd zal ik geheel alleen moeten blijven toeven in den kleinen voorhof van het groote Weerhuis, maar, hoewel ik 't vrouwtje ben, tòch zal ik geen zonneschijn voorspellen, want in mijn tranenvloed ben ik 't beeld der troosteloosheid. Ik bid je, geef morgen mooi weer! alleen maar dien éénen dag! Lief juffertje met je gieter, kom morgen uit je deurtje tevoorschijn, en scheur die onbarmhartige nevelsluier aan den hemel vaneen! zoodat ik mijn dierbaren man op zijn laatste reis kan volgen . . .”

In de sterfkamer brandden de kaarsen met opflikkerende vlam. Het eene uur na 't andere verstreek, Pauline lag nog steeds in vertrouwend gebed verzonken . . . Te middernacht stond ze daar nog: geen oogenblik wendde ze haar blik van de beide deurtjes af. Plotseling bewoog 't werk in het inwendige huisje: Het juffertje met den gieter kwam in haar deurtje tevoorschijn en 't regenmannetje trok zich in 't zijne terug! Door het venster kon men zien hoe een helder schitterende ster plotseling midden tusschen de zwarte wolken zichtbaar werd.

Verlicht haalde Pauline adem.

Den volgenden morgen was er geen wolkje meer aan den hemel te bespeuren. Op een stralenden zonnigen Meiochtend werd Anton grafwaarts gedragen. Pauline's rijtuig reed vlak achter den lijkwagen den doodenakker op.

De bede der eenzaam achtergeblevene was verhoord:

Een snoer had zich gespannen in het groote Weerhuis.

Juffrouw Flugge

DOOR TANTE VAN TOENTERTIJD

OF ze ook nog uit de stad ging? vroeg ik mijn werkster, die vacantie kreeg. „Maar dat wel, Mevrouw!” verzekerde ze met nadruk. „Net als verlede jaar, met de reisvereniging, maar Duitschland is nou niks gedaan, hè? We gaan nou naar . . . ja . . . hoe-heet-'t-ook-weer-enne . . . nou ja, naar België”. Ze doet wel graag een beetje groot, Cor, maar is toch een lieve, eenvoudige meid. „En terwijl ik verstrooid luistered naar het gebabbel, over hoe lang de reis zou duren, en hoeveel er wel megingen, en welke „gesellige personen” van verlede jaar, trok een lach over mijn gezicht. „Nee — gerust — u lacht —”, viel Cor zichzelf in de rede — „maar der is niks an de hand, hoor, ikke niet —” „En ik maakte maar gauw een eind aan 't gesprek: „Wat niet is, kan nog komen; nou, veel plezier, hoor, en mooi weer!” want ik had tante Anne's werkster vóór me gezien, en ik moest binnen eens voluit kunnen lachen. „Juffrouw Flugge! Die in 't Karthuizerstraatje geboren was, die in 't zelfde huis was blijven wonen, na haar ouders dood, later met haar man; juffrouw Flugge, die nooit in een tram ging, („wat ik niet beloope ken, daar heb ik niks van doen”) en die maar één wensch had: nog eens „an der end” te mogen komen in 't Karthuizer hof, „in der eigen buurt”. „'t Is haar warempel gelukt ook; Vader heeft er nog moeite voor gedaan. „Juffrouw Flugge was van „beter komaf”, daarom heette ze ook niet „Vrouw”, en werd door de dienstmeisjes met een zekere onderscheiding behandeld. „Nee, juffrouw Flugge ging niet op reis, maar ze had daarom haar ondervinding nog wel! „In haar huis zwaaide zij den scepter, haar man had niet veel in te brengen. Over 't algemeen was haar respect voor 't sterke geslacht niet groot. „U mot altijd denke, 't benne maar manne”. Ze was overtuigd dat mannen alléén ongeveer onmondig waren, en dat ze dat zelf ook wel begrepen. „Zonder vrouw kenne ze niet”, zei ze minachtend. „Als ze hun vrouw begrave moete, dan huilen ze op den heenweg, en gaan te keer, maar op den terugweg kijke ze al weer door 't raampie naar 'n andere”. „Zelden kwam ze zonder verhaal, juffrouw Flugge. Haar vertelsels waren zeer uitvoerig, maar ik moet er te harer eer bijvoegen, dat ze onderwijl hard doorwerkte. „Haar „man's broer” en familie, die het tot een „hoogen staat” gebracht hadden, maar nu geen mensch van „vroeger” meer kennen wilden, zouden nog wel eens ondervinden dat ze wel „vernederd” konden worden. Net als Mevrouw van Stavoren het gemerkt had. „Heb u dan niet gehoord van Mevrouw van Stavoren? Die was zóó rijk, dat de trappen in der huis die waren van *louter goud*. En een keer komt er een schipper van der, want ze had schepen, en die zegt: „ik heb het beste meegebracht wat er is”. En wat was dat nou? Koren! Toe werd die Mevrouw van Stavoren zóó kwaad, want ze dacht niet anders of het zouwe parele weze, dat ze zegt: „Heb je 't er an stuurboord in gekrege, gooi 't er dan met bakke aan de anderen kant weer uit” (Bakboord was haar een te vreemde term, blijkbaar). „Nou, die schipper, die begrootte het, en die zegt: „Mensch, je kan der nog wel gebrek an krije!” „Toe smijt ze toch zóó der gouwe ring in 't water, en ze zegt: „Zoomin as die terug komt ken ik arm worde”. „En laat nou de keukenmeid een paar dage later een visch schoon make, en laat die ring der in zitte! „En ze wordt zoo wit, Mevrouw, als dat tafellaken, ze stond daar als een gewassen beeld. „Nou wor ik arm”, zeit ze. „Maar ze is arm geworde! Me Moeder heb der niet gekend, die was feitelijk van Utrecht, maar me Vader heb der nog zien staan op de Dam, met lucifers, zóó met der hande: „Koop u wat van me!” „Het „gewassen” beeld was niet haar eenige misvatting. Ze had een soort van talent voor het geven van verkeerde benamingen. „Die dingen die ze tegenwoordig bij de rijkdom bij het bad hebben, van die gijzelaars, daar heb ik het niet op”, verkondigde ze. „Haar neefje had zóó'n mooie stem, ze wilden hem wel op het „seminarium” hebben om zingen te leeren, en z'n zusje ging naar kantoor, ze ken „telegrafiste” en „stenofoniste”. „Toen het tante Anne financiëel niet al te best ging, was zij vol meegevoel, en geen der huisgenooten vond het te gemeenzaam, als ze zei: „Mevrouw, u mot je eigen der maar niks van antrekke, u heb het jezelf niet angedaan. En als u krijgt wat u verdient hebt u misschien nog eens een biljart”. (Slot op bladz. 498)

Foto C. J. Steenbergh

GEZICHT UIT HET KASTEEL DE SCHUYLENBURGH OP HET DORP SILVOLDE

De schoonheid van den Achterhoek

DOOR JAC. GAZENBEEK

VAN Laag Keppel uit kunt ge 't onmogelijk nalaten een rondrit te maken naar het landelijke Hummelo (Hummel'), waar ge in den bouwtrant, de taal, zelfs in de menschentypen, verschillen kunt constateeren met die in andere streken, òók in den Achterhoek gelegen. ☞ De breede bedding van den Ouden IJssel was eens de grens tusschen Saks en Frank en wanneer ge naar Hummelo gaat, ontmoet ge al meer en meer het zuiver Saksische type van menschen en van boerderijen. ☞ Hummelo is ook in trek bij toeristen en natuurliefhebbers. Zoo is de omgeving van het kasteel Enghuizen, al is dit huis, wat historie en heerlijkheid aangaat niet te vergelijken met het slot Keppel, zeer fraai. ☞ Waar vroeger een oud kasteel gestaan heeft temidden der uitgestrekte waterpartijen, ligt nu dit meer moderne buiten, in Italiaanschen stijl opgetrokken, zich te weerspiegelen. ☞ De bosschen van Enghuizen boeien botanist en entomoloog door hun rijkdom en verscheidenheden. Ook hier groeit de wondermooie Paarse Toorts, het zeldzame Heelkruid en de zeer zeldzame *Pyrola Secunda* L. met de groenachtig-witte trossen. De insectenkenners zal zijn vreugde opgetogen uiten, wanneer hij de zeldzaamste vertegenwoordigers van vlinders of kevers kan bespieden. ☞ Enghuizen¹⁾, zeker, het is grootendeels aangelegd en parkachtig, maar het is er zoo rustig en ruim, glanzend en lachend van groeikracht, dat ge vergeet hoe de kunst hier op de natuur heeft ingewerkt. ☞ Wij gaan dan weer terug naar den straatweg, naar Laag Keppel, en passeeren over de brug bij het kasteel den Ouden IJssel, vanwaar de weg ons brengt naar Wehl-Zeddum en de prachtige heuvelreeksen van het Montferland. ☞ Aan de overzijde van den IJssel komen we eerst door de kom van 't stadje Laag Keppel, waar we aan onze linkerzijde ook weer den traditieneel watermolen zien. ☞ Dan zijn we in het land der

1) Het kasteel wordt bewoond door de eigenaresse Douarière Baronesse van Haersolte geb. Baronesse Van Heeckeren van Enghuizen.

Franken, eerst laag en vlak, doch dan glooiend tot het groote heuvelmassief tusschen de twee oude Rijnbeddingen en eens de oorzaak van de splitsing dier twee. ☞ Wehl en Zeddum, Beek en Didam zijn de kleine, maar welvarende dorpen op de grens van klei en zand. In de weilanden graast het prachtige IJselvee, maar rondziende doemen ginds de blauwe bergen op, waarvan de Hettenuivel het hoogst is. ☞ Vooral Zeddum ligt daar schilderachtig en met zijn ouden toren en even merkwaardigen molen maakt het dorp een geheel aparten indruk. ☞ Zijn ligging, vlak bij de heuvels en bosschen van het Montferland, wordt slechts geëvenaard door het kleine maar mooie dorp Beek met het bekende „Peeske”. ☞ Zeddum, eertijds Sydehem of Seddehem genaamd, komt reeds in kronieken van den jare 1211 voor. De kerk stond onder patronaat van de graven van Bergh, ging tijdens de Reformatie in het bezit der Hervormden over, doch werd door Lodewijk Napoleon in 1810 aan de R.K. gemeente teruggegeven. De toren dateert uit de 15e eeuw, toen ook de typische korenmolen door heer Willem van den Bergh werd gesticht. ☞ Het Montferland is een streek met nog vele geheimen voor archeoloog en folklorist. Urnen en speerpunten, vaatwerk, munten, resten van bouwwerken, zij wijzen ten deele op den Romeinschen tijd, voor een ander deel nog veel, véél verder terug. ☞ De Romeinen echter lieten hier zeer vele sporen na en niet alleen op dit heuvelcomplex, De Byvanck, eens misschien een oud bivak der Romeinsche legioenen. Men vond hier althans munten, vaatwerk en andere voorwerpen, welke op een oude bewoning wijzen. ☞ Mogen deze dingen vooral voor den oudheidkundige van groot belang zijn, de doorsneë-toerist zal meer genieten van het prachtige natuurschoon, dat onmiddellijk tot het hart spreekt. ☞ Uitgestrekte, donkere bosschen, panorama's tot ver, ver in Duitschland en Westwaarts naar Nijmegen en Arnhem wisse-

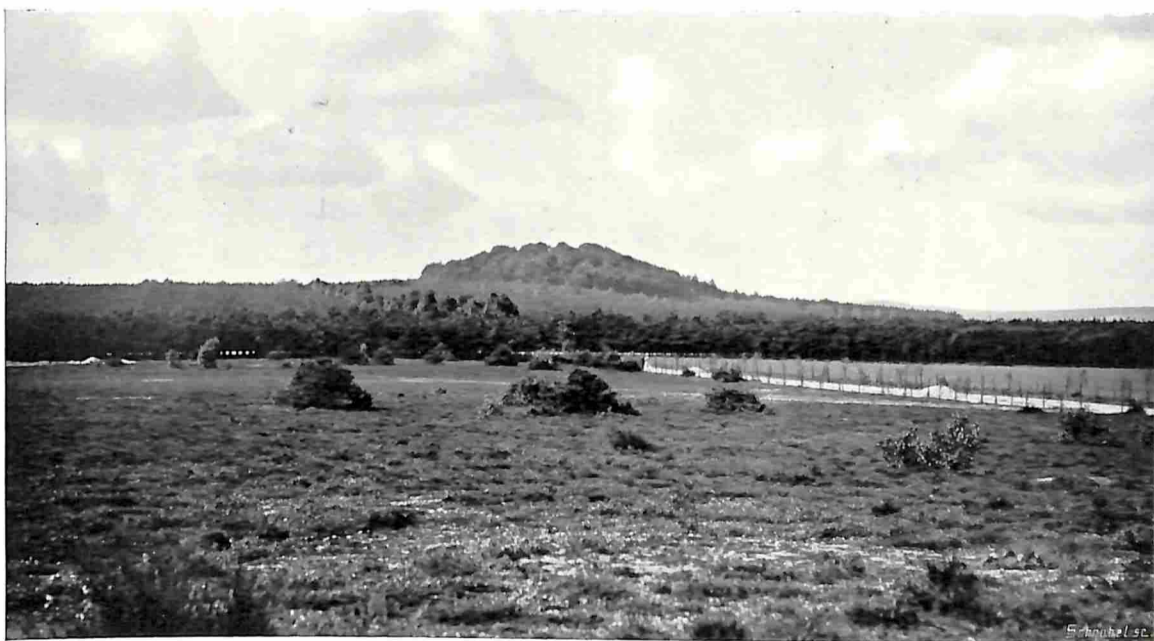

Foto C. J. Steenbergh

DE SCHUYLENBURG, GEZIEN VAN HET WESTEN

len hier telkens af en in alle seizoenen vindt deze streek thans zijn bewonderaars. ☒ Voor de hand ligt, dat de omstreken van het Montferland het aanzijn schonken aan verschillende sagen en wonderverhalen. ☒ Zoo vertelt een aloude overlevering van de Witte Juffer en een andere van een verborgen schat. Men is maar al te vaak geneigd over dergelijke vertelsels van 't platteland de schouders op te halen en ze, verwaten, te betitelen als bijgeloof. ☒ Maar wanneer wij weten, dat de verhalen over Witte Juffers (witte wieven) in andere streken (Overijssel, Drente, de Veluwe) ook voorkomen en elders in Europa evenzeer bekend zijn, vragen wij ons toch wel af, waaraan ze hun ontstaan te danken kunnen hebben. ☒ Overal waar de Witte Juffers rondgaan, koppelt zich hun verschijning aan bepaalde punten, die bij onderzoek cultusplekken van Keltischen of oud-Germaanschen oorsprong blijken. ☒ Denken wij niet aan de witte priesteressen (de witte of wijze vrouwen), die bij verschillende ritten een rol speelden, speelt de gedachte aan Odins Walküren u niet door het hoofd of bespeurt ge geen overeenkomst met de Nornen? ☒ De Witte Juffers zijn goed voor dengene, die haar eerbied be- toont, maar ze straffen hem, die ze bespot en miskent.... ☒ De simpele vertelsels hebben een kern van waarheid en bovenal een diepen zin. ☒ Van de hoogten van het Montferland af zien we Cleef's zwanentoren, de ranke spitsen van Hoog Elten en Emmerik liggen. 's Heerenberg, dichterbij, is van hier snel te bereiken en dan zijt ge in de oude graafschap Bergh, waartoe

vroeger behoorden 't stadje Gendringen, Etten, Zeddam, Netterden, Didam, Westervoort en — Dieren. ☒ Natuurlijk is deze agglomeratie sinds lang uiteengevallen en verloor de oude bannerij in dit opzicht haar aanzien en macht. ☒ Maar enkele herinneringen resten ons nog, onder welke het zeer oude slot de voornaamste plaats inneemt. ☒ Het geslacht Bergh dateert uit de 11e eeuw en was met de graven van Zutphen verwant. Een der zonen van Oswald van Bergh huwde met Maria van Nassau, zuster van den Vader des Vaderlands. ☒ Deze heer van Bergh, Willem IV, had een merkwaardigen levensloop. In 1566 ondertekende hij mede den verdrag der edelen en werd dientengevolge voor den Bloedraad gedaagd, die zijn bezittingen verbeurd verklaarde. Zelf ontsprong hij wijselijk den „doodendans" door naar We-

DE MONTFERLANDSCHE HEUVEL, GEZIEN VAN DEN PAASCHHEUVEL AF

zel te vluchten. ☞ Van daaruit beraamde hij onophoudelijk plannen den Spanjaard te bestoken, wat hij met afwisselend succes volvoerde. ☞ Zoo heroverde hij in 1572 Ulft, Doesburg, Doetinchem en de geheele graafschap Bergh, veraste Zutphen, viel de Veluwe binnen en bemachtigde Harderwijk, Hattem en Elburg om daarna nog geheel Overijssel te bezetten. Frederik van Toledo, die tegen hem optrok, wist daarna Willem's zegetocht te stuiten, joeg zijn leger uiteen en maakte al zijn veroveringen ongedaan. ☞ Door huwelijk kwam de graafschap Bergh in handen van het geslacht Von Hohenzollern-Sigmaringen, waarin het tot 1912 bleef. De bezitting, toen nog meer dan 1000 HA. groot, werd met het kasteel in genoemd jaar aangekocht door den heer Van Heek te Enschede, die het kasteel liet restaureren en zooveel mogelijk terugbrengen in den vroegeren toestand. ☞ Het slot zelf, dat zoovele stormen over zijn sterke torens en transen zag gaan, ligt daar nu vredig te droomen over de dagen van weleer. ☞ Aan de N.O.zijde staat de zware hoofdtoren, bekroond door een viertal torentjes, welke onderling door een balustrade zijn verbonden. ☞ De in gangspoort, naast den hoofdtoren, draagt een groot wapenschild en is versierd met koppen en medaillons. Ook boven den hoofdingang van het huis bevindt zich het grafelijke wapen, terwijl in den gevel de letterankers H. G. Z. D. B. M. M. V. B. zijn aangebracht, welke b e d u i d e n: Herman, Graf Zu Dem Berg, Maria Mancina Van Bergen. ☞ Over Didam en Wehl den boog terug beschrijvende, bereiken we dan Doetinchem, dat van oude vesting zich reorganiseerde tot een drukkemarkt- en handelsplaats. ☞ Centraal gelegen, met goede spoor- en straatwegverbindingen, aan bruikbaar

scheepvaartwater, was het oude Deutic-heim zeer geschikt voor de vestiging van industrie. ☞ IJzergieterijen en leerlooierijen waren sinds langen tijd hier gevestigd, maar de moderne techniek heeft hier natuurlijk ingrijpende wijzigingen gebracht. Van beteekenis zijn de fabrieken voor electromo-

toren en ijzerconstructies. ☞ Dat Doetinchem voorts geen slapend stadje is, maar een bloeiende, naar expansie strevende gemeenschap, zal u duidelijk worden, wanneer ik u voor de aardigheid vertel, dat hier o.a. een gymnasium, handelschool, ambachtsschool gevestigd zijn. ☞ Tusschen Doetinchem en Terborg vinden we weer rijk natuurschoon, dat zich in de boschpartijen van de kasteelen Schuylenburg en Slangenburgh op zijn fraaist openbaart. ☞ We zijn hier midden in de gemeente Wisch, herinnering aan de adellijke heerlijkheid Wisch, waarvan het gelijknamige kasteel eenmaal het glorierijke centrum was. ☞ Wij willen hier een en ander over aanstippen, omdat de leden van het geslacht Wisch een belangrijke rol speelden in de geschiedenis van Gelre, terwijl voornamelijk adellijke families met hen verwant waren of er uit voortsporen. ☞ Wisch was een der vier bannerijen van de vroegere graafschap Zutphen. Banner- of baanderheer was een edelman, die een burch bewoonde, minstens 50 ruiters en viermaal zooveel boogschutters, enz. op eigen kosten in het veld kon brengen, welke hij onder eigen banner (= banner) aanvoerde. ☞ De banner voerde het geslachtswapen en was ter onderscheiding van andere vaandels

vierkant van vorm, welken vorm de ridder ook aan zijn wapenschild mocht geven. ☞ Met de ridderschap en de steden vormden de bannerheeren de regeering van de graafschap. Onder de bannerijen was die van Wisch een der grootste en belangrijkste; in uitgestrektheid en waarde kon slechts die van het bovengenoemde Bergh er mede wedijveren, wat begrijpelijk tot de noodige wrijving en zelfs tot oorlogen aanleiding gaf. ☞ Vooral Joachim van Wisch kon het met Oswald van Bergh kwalijk vinden en beurte-

lings deden de rivalen invallen op elkanders grondgebied, waarbij brand en plundering aan de orde van den dag waren. ☞ Dat het maar niet kleine ruzietjes waren, zult u begrijpen, wanneer ge weet, dat de heer van Wisch eens met 2500 gehuurde krijgslieden de bezittingen van zijn buurman brandschatte, wat deze beant-

BIJ DEN MOLEN VAN ZEDDAM

LAAN OP HET LANDGOED BYVANCK BIJ ZEVENAAR

Foto C. J. Steenbergh

DE BUITENSTE POORT VAN KASTEEL BERGH BIJ 'S HEERENBERG

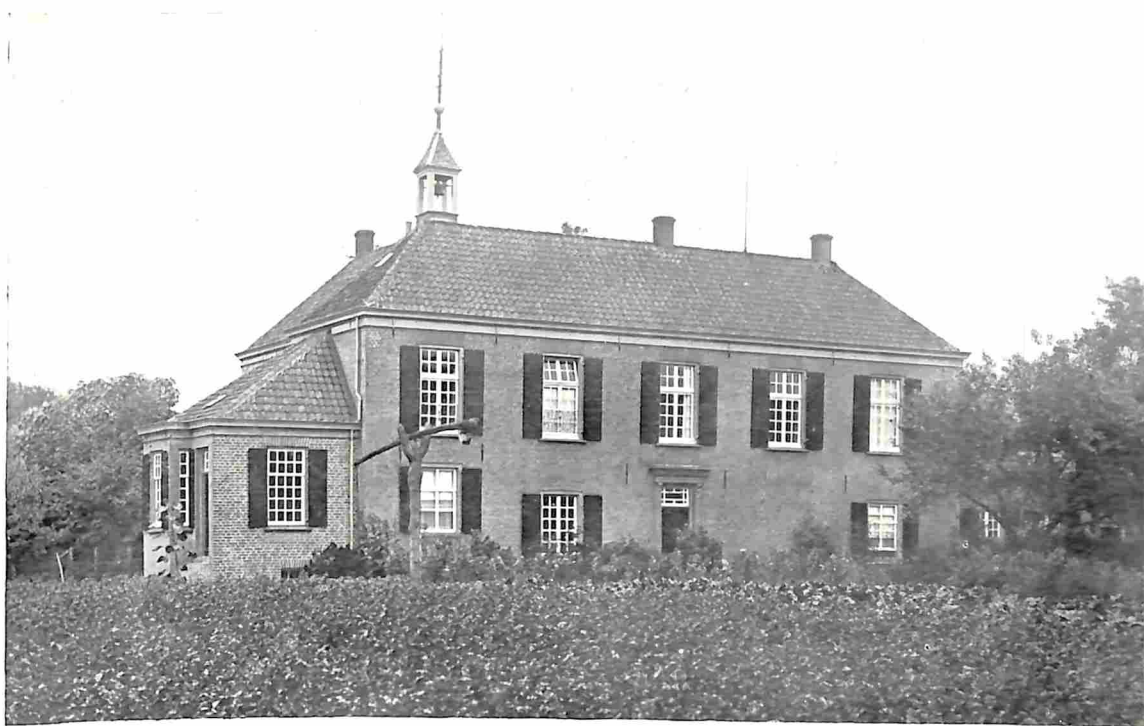
woordde door het zenden van een troepenmacht van maar even 4000 man. ☞ Dergelijke gegevens toonen ook duidelijk aan, dat de betrekkelijke geslachten rijk gezegend waren met aardse goederen. ☞ In 't midden van de 12de eeuw worden voor 't eerst de Heeren van Wisch genoemd; de burcht wordt in 1207 vermeld. Behalve de heerlijkheden Schuylenburg (met het gelijknamige kasteel) en Lichtenberg behoorden Terborg, Varsseveld en Silvolde met geweldige uitgestrektheden gronds

alle tot de vroegere bannerij. ☞ Den eersten tijd, dat het geslacht van Wisch in de geschiedenis optreedt, maken de baanderheeren zich bevreemd door de menigvuldige strooptochten, die ze ondernamen. ☞ Een oud rijmpje, geheel analoog met het bekende op Hollandse geslachten, dat begint met Brederode als het edelste te noemen, verzekert u, dat de heeren van Wisch geen huishennen waren. Het luidt aldus:

Bergh de rijkste,
Baer de oudste,
Bronckhorst de edelste,
Wisch de stoutste.

☞ Als onderscheidene bezitters van het slot en de heerlijkheid Wisch vinden wij na de bannerheeren van Wisch genoemd de huizen Van Limburg Stirum, Nassau-Siegen, Brandenburg, Van Nagell en Van Schuylenburg, welk laatste het kasteel thans nog be-

woont. ☞ Heden ten dage is er van de heerlijke rechten niet veel meer overgebleven. Tot de wereldlijke gemeente Wisch behooren het stadje Terborg en de dorpen Varsseveld en Silvolde. ☞ Terborg is evenals Doetinchem een drukke, bedrijvige plaats met bloeiende industrie: uit de oude „hutte" (ijzergieterij) ontstond de enorme ijzer- en emaille-fabriek Vulcaansoord. ☞ De Paaschberg (met de Paaschvuren, die ook in den Achterhoek in ere worden gehouden)

HUIZE BYVANCK BIJ ZEVENAAR

STINKZWAM

„gluujende peerd” een houten molen vernield, terwijl op den Paaschberg steeds te zien is, waar het paard zich bevindt: aldaar is immer een plekje, waar het gras dor is. Zoo zegt de sage, waarbij ik merkwaardigheidshalve even wensch aan te teekenen, dat ik in de buurt van Voorthuizen op de Veluwe een soortgelijke sage hoorde vertellen, die verbonden was aan het zich aldaar bevindende Moordgat. De Schuylenburg¹⁾, reeds eerder genoemd, ziet uit op Silvolde en is aantrekkelijk gelegen, omringd door waterpartijen, terwijl de dicht met klimop begroeide gevels omgeven worden door hoogopgaand geboomte, dat aan de meeste dezer buitenplaatsen zulk een statig en voornaam cachet geeft. De Slangenburg²⁾, welks naam niets met reptielen te maken heeft, doch herinnert aan een legeraanvoerder onder Stadhouder Willem III, is zooal niet een heel oud en eerwaardig slot, dan toch als buitenplaats zeer de moeite van een bezoek waard. De naaste omgeving zoowel als de verderaf gelegen terreinen zijn bezet met een prachtigen houtopstand, die stellig te danken is aan de uitnemende bodemgesteldheid (beekbezinking der Slingerbeken). Natuurlijk vonden flora en fauna hier gunstige ontwikkelingsmogelijkheden. De bosschen zijn een dorado voor allerlei wild en de entomoloog zal weer in geestdrift geraken, als hij hoort, dat Klokman, een Achterhoekkenners bij uitnemendheid, vertelt, hoe op Slangenburg bijna alle inheemsche dagvlinders gevonden worden binnen een zeer kleine omgeving. Zoo mag Terborg met zijn nijverheid en zijn krans van natuurschoon met eere genoemd worden in de rij plaatsen langs den Ouden IJssel.

(Wordt vervolgd)

1) Tegenwoordig onbewoond. 2) Bewoond door de familie Pasmann.

Over Paddestoelen

DOOR DR. B. POLAK

IN 1908 werd in Nederland de Mycologische Vereeniging opgericht, welke dus dit jaar (17 dezer) haar 25-jarig jubileum viert. Daar deze vereeniging bijna ieder jaar in de verschillende paddestoelencentra van ons land een paddestoelententoonstelling inricht, is het geheel in stijl, dat zij haar zilveren jubileum herdacht heeft met een extra fraaie prestatie in die richting. Men heeft dezer dagen te Haarlem eene zeer uitgebreide collectie, waaronder talrijke zeldzaamheden, dezer najaarsproducten in de meest sierlijke groepeerings kunnen bewonderen. Men heeft er kunnen leeren, welke soorten eetbaar zijn en welke giftig, men heeft zelfs deze eetbare soorten, smakelijk toe bereid, mogen proeven en keuren in hoeverre ze de moeite waard zijn, om als „najaarsgroente” genuttigd te worden door het Nederlandsche publiek, evenals men dat over de grenzen reeds van oudsher gewend is. Behalve de popularisatie van de kennis onzer zwammenflora op deze wijze, doet de Vereeniging ook veel voor het verdiepen der wetenschappelijke kennis hieromtrent. Zij organiseert excursies, zij geeft diverse geschriften uit, o.a. het tijdschrift „Fungus”, terwijl haar eerste voorzitter, Joh. Ruys, in 1909 een groot werk, „De Paddestoelen van Nederland” deed verschijnen. Haar leden brengen steeds nieuwe soorten voor onze flora aan, terwijl deskundigen in de Vereeniging steeds klaar staan om moeilijke exemplaren te determineren. Zoo tracht men bij

houdt de herinnering levendig aan de lentefeesten der Germanen: het feest van Ostara (Paschen heet in 't Duitsch immers Ostern, in 't Engelsch Eastern). Aan dien heuvel is de sage van het „gluujende peerd” verbonden. Jaar op jaar verplaatst het verschijnsel zich iets in de richting van Terborg en zoodra het de eerste huizen van de straat raakt, zal Terborg in brand staan. Reeds is in vroegere jaren, naar men wil, door

den Nederlander de liefde voor de mycologie (paddestoelenkunde) aan te kweken en te bevorderen, een liefde, die hem echter geenszins in het bloed zit! Het publiek hier te lande moet eerst een zekeren griezel overwinnen, alvorens het er zich toe zet, heel voorzichtig, een door een deskundige gedetermineerd maaltje paddestoelen niet te verorberen, doch te proeven! Wanneer men dan daarbij bedenkt, dat in Frankrijk, Duitschland en Oost-Europa paddestoelen op de groentemarkt worden verkocht en als gebruikelijke schotel op de spijskaart der restaurants voorkomen, dan begrijpt men, dat de Hollander daar nog ver van af is. Voor hem staat de giftigheid der paddestoelen op den voorgrond, hij vindt ze vochtig en klam, vergaan en bederf schuilt er in! Alleen al de naam, die deze gewassen in Nederland hebben gekregen: „paddestoelen” drukt dit gevoel uit, dat ze in verband brengt met een ook al niet in den volkssmaak vallende amphibie: de pad. Padden behooren volgens deze classificatie, die zeer zeker niet van Linnaeus afkomstig is, thuis in het rijk van heksen en duivels, bij de duistere machten. Wanneer des nachts de heksen in het bosch een rondedans hebben uitgevoerd, dan is dit den volgenden dag te zien aan den „heksenkring”, een kring van paddestoelen, die op die plaats is opgeschoten. Hoe veel vriendelijker beschouwt Shakespeare dit verschijnsel van het kringsgewijs groeien van paddestoelen. In zijn „Midsummer-nightsdream”, laat hij deze cirkels door elfen op het grastapijt trekken, om haar koningin Titania te behagen.

„And I serve the fairy queen,

To dew her orbs upon the green.

vertelt een harer dienaressen. Bij ons bieden we de elfjes een zitplaats aan, op de mooie, fluweelige, grijs en bruin gestreepte elfenbankjes, die zoo talrijk uit vermolmd hout kunnen te voorschijn komen. Men zou deze zwam dus onrecht aandoen, door haar een paddestoel te noemen, zooals haar soortgenooten. Verder occupeert de duivel zich ook nog met deze plantengroep; hij legt de duivelseieren neer, waaruit in één nacht de beruchte stinkzwam te voorschijn komt. Frederik van Eeden weet daarentegen te vertellen, dat ook de kabouterjes met het zwammenrijk in verbinding staan, want de zwarte, cirkelvormige zwamvlekken op afgevallen Eschdoornbladeren, zooals men die in den herfsttijd vooral in de duinstreek zoo veel ziet, zijn daarop gekomen, doordat de aardmannetjes er hun inktpot over uitstortten. De toekomst voorspellen kan het aardige, grijze vogelnestzwammetje, dat op dood hout, afgevallen takjes e.d. voorkomt. Ons doet ze aan als een nest-

VOGELNESTZWAMMETJES

WEIDE-KRINGZWAM

je met eitjes; in sommige streken van Duitschland evenwel, ziet men er een bakje met geldstukken in. Ze wordt daar Teuerling genoemd. Zitten er veel muntstukken in de kommetjes, dan zal er een dure winter komen; indien er maar weinig in geteld kunnen worden, dan zal het een goedkoop jaar worden. Het is dus zaak, dit najaar eens op te letten! ☞

In onze tegenwoordige, meer op het concrete, zakelijke gerichte maatschappij en levensbeschouwing, heeft het bovennatuurlijke afgedaan; wanneer wij een kring van paddestoelen zien in het bosch of op de wei, dan bevredigt de voorstelling van een rondedans der heksen ons niet meer. Wij vragen een wetenschappelijke verklaring van het raadsel, hoe het komt, dat de paddestoelen dikwijls cirkelsgewijs groeien. Dit is inderdaad dan ook zeer opvallend. Ziet men eenige paddestoelen bijeen, dan kan men ze dikwijls in een cirkel rondom vervolgen. Het komt bij de eene soort vaker voor dan bij de andere; zeer fraai doet de *Marasmius oreades*, de weide-kringzwam dat, die daar dan ook haar Hollandschen naam aan dankt en waarbij dit verschijnsel, doordat ze bij voorkeur op grasland voorkomt, des te duidelijker is waar te nemen. De Duitschers noemen haar *Suppenpilz*, omdat er een heerlijke paddestoelensoep van is te koken. ☞ Toen men voor dat kringsgewijs voorkomen naar een wetenschappelijke uitleg is gaan zoeken, heeft men aanvankelijk

hiervoor, misschien als reactie op de romantiek der heksenkringen, wel een wat al te nuchtere verklaring gegeven. De bekende paddestoelenkenner Michaël, die een zeer fraai geïllustreerd en populair „Führer für Pilzfreunde” heeft uitgegeven, dacht, dat een geit aan een touw, die kringsgewijs zijn mest deponert, hiermede de voorwaarde voor het opslaan der heksenkringen had geschapen! ☞

Aannemelijker is de verklaring, die onze Dr. Jac. P. Thijssse geeft van dit verschijnsel. Hij bestudeerde eenige jaren achtereen enzelfden heksenkring en nam allereerst waar, dat deze steeds ieder najaar op zijn oude plek terugkwam, doch daarbij steeds wijder werd, hetgeen hij constateerde, door stokken in den grond te steken op de plaats van de paddestoelen. Ieder volgend najaar kwamen de nieuwe paddestoelen een flink stuk buiten den stokkenkring op. ☞ De verklaring doet zich als vanzelf voor. Een paddestoel toch, is het voortplantingsorgaan van de zwamvlok, het mycelium; een schimmel, die het geheele jaar onzichtbaar in den grond leeft om zich, meestal in het najaar, plotseling door middel van kleurige sporenorganen te manifesteren. Schimmels in het algemeen hebben de eigenschap, om van een middelpunt uit naar alle kanten in een cirkelvlak uit te groeien. Men kan dat verschijnsel zeer fraai waarnemen bij de zoogenaamde „lagere” zwammen, n.l. dezulke, die geen hoeden voortbrengen, maar haar sporen in losse hoopjes produceren. Het „weer”, in vochtige kleedingstukken en gordijnen zeer gevreesd, is zoo'n schimmel; wij kennen allen de ronde, zwartgrijze weervlekken. Ook kan men deze cirkelvormige groeiwijze wel eens consta-

teeren aan het oppervlak van een beschimmelde vloestof, soep of vruchtensap. ☞ Daar de groei van het middelpunt uit begint, raakt daar allereerst het voedsel uitgeput; de zwamvlok gaat op die plaats te gronde en het cirkelvlak wordt een kring, die steeds meer naar buiten aangroeit en naar binnen afsterft. Aan den buitenkant, waar het meeste

voedsel is, worden ook de vruchtlichamen voortgebracht en hierdoor wordt op volkomen logische wijze het verschijnsel van den heksenkring verklaard! ☞ Wat is nu het voedsel van zoo'n zwamvlok? In 't algemeen kan men zeggen, dat de zwammen, als planten zonder bladgroen, dus niet in staat om met behulp van het zonlicht koolzuur uit de lucht te assimileren en er organische stof van te maken, zijn aangewezen, evenals de dieren, op organische stof, die reeds aanwezig is. Houttuyn, die als goede Hollander ook al niet op de paddestoelen gesteld was, gaf dit als volgt aan: „Zij leven niet, dan van stelen en rooven, geneerende zich met rottig vuil en uitwerpsels van andere planten of van derzelve overblijfsels”. ☞ Drukken wij dit wetenschappelijker en minder afkeurend uit, dan kunnen wij zeggen, dat zij als humuseters, als mestzwammen en tenslotte als parasieten kunnen optreden. Hierbij zij opgemerkt, dat het gedrag van iedere soort steeds hetzelfde blijft en dat niet een mest-

zwam bijv. op een goeden dag parasiet kan gaan worden. ☞ Humuseters zijn de meeste zwammen, die in het najaar, als het eens een tijdje achtereen goed geregend heeft, „als paddestoelen uit den grond rijzen”. In dien tijd is er veel blad gevallen, het vocht bevordert den groei van schimmel en zwamvlok en dit maakt zich van de groote hoeveelheden

voedsel meester, die liggen opgehoopt. De geur van versche paddestoelen en van rottend, vochtig blad, is wat wij den typischen boschgeur noemen, vooral in het najaar. De groeiende zwammen helpen geducht mee om den bladvoorraad op te ruimen, terwijl het overvloedige voedsel, dat zij vinden, in de vruchtlichamen wordt omgezet, die, zooals ieder weet, de organen zijn, waar de sporen bij millioenen worden voortgebracht. ☞ Deze sporen, microscopisch klein en uiterst licht, stuiwen overal heen, zij kunnen mijlen ver vervoerd worden en geraken tot in de hoogste luchtlagen, zooals onderzoeken hebben aangetoond. Slechts diegene, die een voor hen geschikten voedingsbodem vinden, zullen ontkiemen. Dat dit een uiterst gering percentage is, behoeft geen betoog; het groote aantal der uitgezonden sporen maakt echter, dat al komt maar een klein deel tot ontwikkeling, dit toch nog de soort ruimschoots in stand houdt!

(Slot volgt)

STUIFBAL IN JEUGDIGEN TOESTAND 1)

STUIFBAL IN OUDEN TOESTAND
HET BOVENGEDEELTE IS VERGAAN, DE REST IS
SPONZIG GEWORDEN EN ER IS EEN HOLTE
GEKOMEN, WAARIN DE SPOREN LIGGEN

Groninger Gooi” in het nr. van 30 September enkele onjuistheden geslopen zijn. De tramdiensten naar Zuidlaren en Paterswolde bestaan niet meer, het café Witteveen heet thans café Bolhuis, en de villa „de Kamp” is voor enkele maanden afgebroken.

Ontvangen Boek. Van de wijnkoopersfirma Jacobus Boelen te Amsterdam, die 16 dezer haar 200-jarig bestaan viert, ontvingen wij een keurig uitgegeven, rijk geïllustreerd gedenkboek, dat zeer interessante gegevens bevat omtrent den wijnhandel in ons land gedurende de laatste twee eeuwen.

1) Wegens plaatsgebrek in het volgend nr. worden de beide afb. van den Stuifbal reeds nu geplaatst, hoewel deze zwam in het slot van het artikel ter sprake komt.

FUCHSIA'S

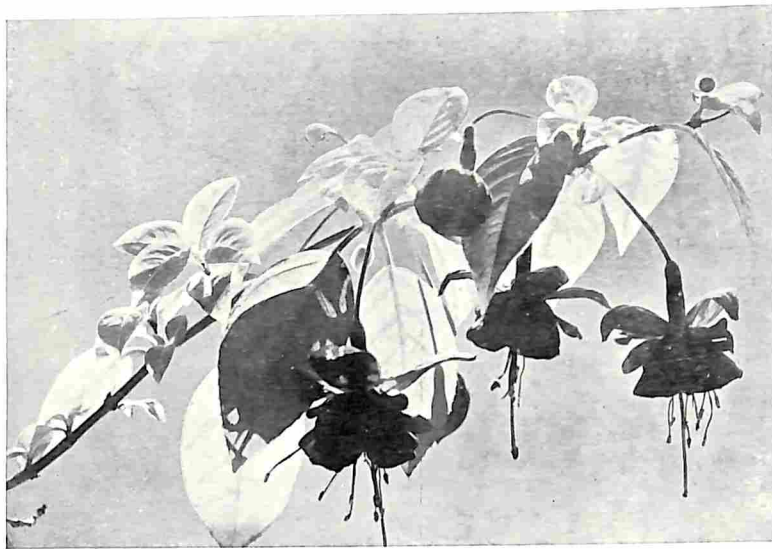
DOOR G. KROMDIJK

IN een der voorgaande nummers vertelden we het een en ander over de Geranium, een der populairste perkplanten. Thans willen we het over de Fuchsia's hebben, haar geschiedenis, haar vermeerdering, haar zomer- en winterbehandeling. Ook de Fuchsia geniet, evenals de Geranium, een groote bekendheid, maar ze wordt lang niet zoo veelvuldig aangeplant. Er is echter een tijd geweest dat men de Fuchsia overal zag, dat er evenals dit thans met de Geraniums het geval is, duizenden en tienduizenden werden gekweekt, hier zoowel als in België, Duitschland en Engeland. Doch langzamerhand verdween ze weer van het tooneel, om plaats te maken, ja waarvoor? Voor mooiere planten? Neen, dat niet, doch ze moest plaats maken voor het nieuwe, immers de mensch vraagt steeds weer om iets nieuws, iets anders, als 't kan ook beter. Het gevolg is dat het oude, dat toch ook zoo heel mooi was, en toch ook zijn goede hoedanigheden had, vergeten wordt. Ja, de Fuchsia's zijn nu eenmaal geen planten met fel sprekende bloemen, geweldige kleureffecten zal men er nimmer mee bereiken, snijbloemen zijn het niet, daar leent de plant zich nu eenmaal niet voor, doch als border-, perk- en randplant is ze schitterend te gebruiken, terwijl ze ook als kamerplant goede eigenschappen heeft, al willen we haar niet direct het stempel van kamerplant geven. De laatste jaren worden er echter van kweekerszijde pogingen in het werk gesteld, om enkele van die oude vergeten planten (zooals o.a. Ster van Betlehem) weer onder de aandacht van het publiek te brengen, welke pogingen heel vaak met succes bekroond worden. Zoo is het thans met de Fuchsia's — langzaam maar zeker veroverd ze weer terrein, en eerlang zal ze weer algemeen bekend en gezien worden, al gelooven we niet, dat ze het tot haar oude hoogte zal brengen. Momenteel ziet men de Fuchsia's het meest nog op het platteland aangeplant, eigenlijk zijn ze daar nooit weg geweest, in 't bijzonder op de boerderijen niet. Hier is de zucht naar het nieuwe niet zoo groot als bij den modernen stadsmensch; hier is men wat voorzichtiger, houdt men zich langer bij het oude, goede en beproefde. Fietst men langs zoo'n groote, statige boerderij, ver van het groote, drukke snelverkeer, dan kan men zeker zijn daar een of meer perken met verschillende soorten Fuchsia's aan te treffen. Kijkt men wat nauwkeuriger, dan ziet men ook enkele plan-

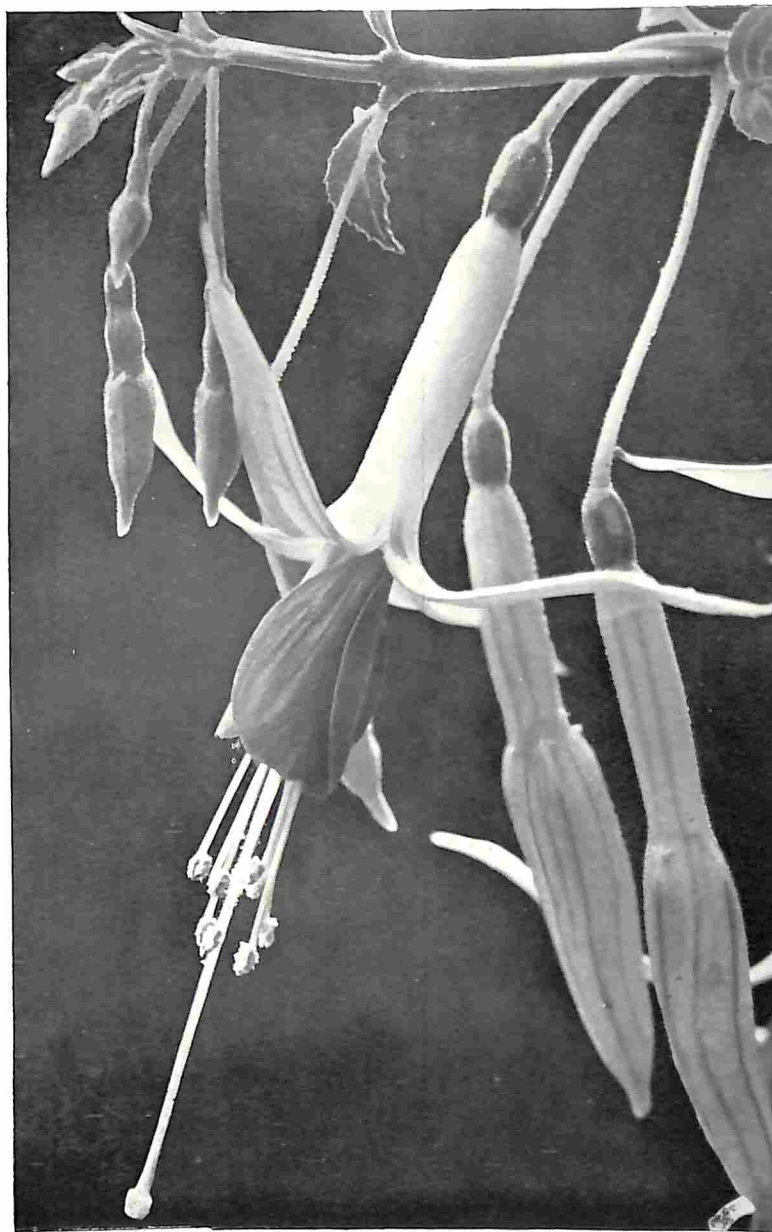
ten achter de vensters, meestal plat tegen een hekwerkje gebonden en veelal overladen met bloemen. De Fuchsia's zijn reeds oude planten, en toch is er omtrent haar geschiedenis niet zoo veel bekend. In 1696 werd de Fuchsia in Amerika door den Franciskanermonnik

Karl Plumier ontdekt en in 1703 beschreven in zijn werk: *Nova plantarum Americae generata*, en gaf haar den naam van Fuchsia, ter eere van den grooten Duitschen botanist Leonhard Fuchs. Een verhaal zegt verder dat een Engelsch zeekapitein uit West-Indië een Fuchsia voor zijn vrouw meebracht, die daar niet zoo bijster mee ingenomen scheen, althans ze verkocht de plant aan een Engelschen kweeker die er meer belangstelling voor toonde, de plant vermenigvuldigde en in den handel bracht. Men ging verder met het importeeren van soorten uit Midden- en Zuid-Amerika, hoewel dit weinig zin meer had, daar men er intusschen reeds in geslaagd was een

groot aantal hybriden te winnen, die uitblonken door hun fraai gekleurde en soms gevulde bloemen. De vermeerdering geschiedt en door zaaien en door stekken, het zaaien wordt alleen toegepast voor het winnen van nieuwe verscheidenheden, het stekken is dus de gebruikelijke wijze. Door de kweekers geschiedt dit bij massa in 't voor- en najaar, ook de liefhebber zonder de hulpmiddelen kas en bak, kan zijn planten door stek vermeerderen. Doet men dit vroeg in het voorjaar, dan kan men er nog 't zelfde jaar een aardig bloeiend plantje van kweeken. Men neemt de kruidachtige stekjes ter lengte van 4 tot 5 cm, waarvan men de onderste blaadjes met een scherp mesje verwijderd, terwijl men het stekje juist onder een oog afsnijdt. Steekt men deze in een potje met zandige aarde, dat men in een niet al te warme kamer zet, dan zullen ze spoedig wortelen. Men vergete niet ze de eerste dagen uit de zon, doch wel in 't licht te houden. Ook kan men de stekjes op een fleschje met water zetten, waar ze heel goed in wortelen. Zet men het fleschje in de zon, dan zal dit het wortelen bespoedigen, en de kans op verrotten zal kleiner blijven. Zoodra het stekje wortels heeft, moet men het in dezelfde zandige aarde zetten, en is de behandeling gelijk aan de in den grond gestekte. Om mooie bossige planten te verkrijgen, worden ze eenmaal gekopt, tegen half Mei kunnen ze naar buiten. Ook kan men in het najaar stekken, de moeilijkheid is dan echter om ze goed den winter door te brengen. Het bewaren van oude planten tijdens den winter gaat nogal gemakkelijk; in het najaar wordt de plant met pot en al weer uit den grond gehaald, terwijl ze kort terug gesneden worden. Bewaart men

EEN GOED TYPE DER TEGENWOORDIGE TUINFUCHSIA'S MET GEVULDE BLOEMKROON (TEGENLICHTOPNAME)

FUCHSIA MRS. RUNDELL

deze planten op een vorstvrije, koele, droge plaats, dan zullen ze heel gemakkelijk den winter door komen, men kan ze zelfs heel goed in een drogen kelder overhouden, gieten is bijna niet noodig, tenzij het hout geheel in gaat schrompelen. In Februari—Maart schudt men de potten leeg en voorziet men ze van nieuwen grond, terwijl ze meteen in het licht komen te staan. Worden de eerste scheuten te lang, dan nijpt men deze tot op een paar bladen in, zoodat men steviger gewas verkrijgt, ook in verband hiermee zet men ze vooral niet te warm. Er zijn ook enkele soorten die het in huis vooral 's winters heel goed doen, ze worden dan in het najaar niet terug gesneden, doch op een lichte, vooral niet te warme plaats in huis gezet, daar anders de bloemen direct afvallen. Niet te warm kunnen ze bijna den geheelen winter doorbloeien. Speciale winterbloeiërs zijn *F. triphylla* var. *Heinrich Henkel* en *Garteninspektor Bonstedt*. Daar het aantal hybriden ook van de perk-Fuchsia's zeer groot is, zal men ze veelal den juisten naam niet kunnen geven, zoodat het 't beste is, zelf te probeeren, of ze geschikt is voor de kamer. Eén soort meenen we echter zonder meer niet voorbij te mogen gaan, dat is de klimmende kas-Fuchsia *Mrs. Rundell*, en de foto op voorgaande bladz. geeft een duidelijk beeld van de fraaie, elegante, rose gekleurde bloemen, die als klokjes naar beneden hangen. Het is jammer dat deze soort voor potcultuur minder geschikt is. Zoo zijn er nog een groot aantal andere, eveneens mooie soorten, zooals hang-Fuchsia's, bontbladerige, terwijl men ook reeds enkele vaste planten onder de Fuchsia's heeft, die onder een lichte bedekking den winter gemakkelijk doorkomen. Er zijn trouwens een groot aantal perk-Fuchsia's die, in den vollen grond gezet, in 't najaar kort terug gesneden, en 's winters met een 15 cm dikke laag turfmoel gedekt, heel goed overblijven, al zal de bloei wat later vallen dan bij de jonge planten. Veel zouden we nog over de Fuchsia's kunnen vertellen, doch we zullen het hierbij laten, en hopen dat ze ook in de stadstuinen wat meer worden aangeplant, temeer daar ze het in de veelal schaduwrijke stadstuinen juist zoo bijzonder goed doen.

LEPTIS MAGNA

DOOR DR. J. V. HEIMBURG

WANNEER men wandelt tusschen de ruïnes van het oude Carthago, voelt men zich teleurgesteld. Al wat overgebleven is, zijn eenige groepen zuilenstompen, die niet in staat zijn den indruk te wekken van een grootsch verleden. Daarentegen heeft de archaeoloog alleen hier vier lagen van groote cultuurhistorische beteekenis gevonden. Anders is het in de verder zuidelijk gelegen steden der eens rijkste Romeinsche kolonie in Afrika, in Tunis en Zuid-Algerië, waar menig bouwwerk, in Timgad zelfs de omraming eener gansche stad, verschoond gebleven is van de stormen die de volksverhuizingen in de vroege Middeleeuwen teweeg brachten. Thans zijn de Italianen doende, eveneens een zeer goed bewaard gebleven, misschien wel de rijkste stad van het oude Rome, aan het licht te brengen: Leptis Magna, oorspronkelijk een Phoenicisch-Carthaagsche stad onmiddellijk aan den oever der Middellandsche Zee, welke later onder de regeering van keizer Septimius Severus, die daar geboren is, haar grootsten bloeitijd gehad moet hebben. Reeds gedurende eenige jaren worden hier opgravingen gedaan. Men wil voor

Foto van Heimburg

STRAAT NA STRAAT VAN LEPTIS MAGNA WORDT BLOOTGELEGD

het Italiaansche volk een nieuw gedenkteeken oprichten van den roem der voorvaderen en gelijktijdig een voorbeeld voor oogen brengen: had het oude Rome koloniën noodig, het nieuwe heeft dat nog meer! Men kan Leptis Magna met Pompeji vergelijken. Wat daar aschregen en lava bedolven en tegelijkertijd weer bewaard hebben voor de vernielende invloeden van wind en weer, hebben hier op Afrikaanschen bodem aan den rand der Sahara de zandstormen van vele eeuwen volbracht, die langzaam maar onverbiddelijk de groote oppervlakte der antieke stad met fijn woestijnzand overdeekten. Natuurlijk troffen deze natuurverschijnselen niet het levende Leptis. Moeilijke tijden waren eraan voorafgegaan, die het weerstandsvermogen van Leptis Magna dusdanig ondermijnden, dat de aanval der woestijn in de bevolking van een stervende stad geen ernstige tegenstanders meer vond. Aldus kon het gebeuren, dat de plek, waarop eens een centrum van cultuur gestaan had, vele eeuwen lang eenvoudig uit den menschelijken gezichtskring weggewischt kon worden. Reeds in de 4e eeuw hadden de Libyers Leptis overmand en in de 7e eeuw verrichtten de westwaarts voortstormende Arabieren zulk een grondig vernietigingswerk, dat Leptis deze ramp nimmer te boven is kunnen komen. En tenslotte kwam de woestijn en legde een zachte lijkwade van fijn zand over de plaatsen van wreede verwoesting. Wat nog leefde in de stad, week voor het langzaam maar zeker aandringende natuurgeweld. Als boomen, door den storm verformfaaid, staken slechts enkele zuilen daarboven uit, die de zandstormen van vele eeuwen op een eigenaardige wijze aan de windzijde uitgehold hebben. Zij waren het eenige aanknoopingspunt tot het — voor eenige jaren eerst gelukte — terugvinden der in de woestijn verzonken stad. Thans is eerst een gedeelte van het gebied van Leptis opgegraven. Men vermoedt, dat onder de op de stad rustende zandmassa zich nog groote kunstschaten bevinden. De reusachtige thermen, die blootgelegd zijn, worden beschouwd als de prach-

Foto van Heimburg

WAT ER OVER IS VAN DE THERMEN VAN LEPTIS MAGNA

tigste van hun tijd. Het groote paleis van Septimius Severus wordt weer opgebouwd en naast vele andere bouwwerken zijn een hippodroom van ontzaglijke afmetingen en een amphitheater reeds ontruikt aan de woestijn. Aan de landzijde zal een vruchtbare oase van dadelpalmen, die de Arabieren boven de antieke stad aangelegd hebben, ten offer vallen aan den voortschrijdenden arbeid. Aan de zeezijde heeft men wel het meest indrukwekkende deel der stad blootgelegd: de haven, waarin eens de oorlogsvloten van Rome voor anker lagen. Nu doorschrijdt men met droge voeten de havenbassins, daar de zee zich tot ver van de nu verzande haven teruggetrokken heeft. En de leegheid der machtige kaden maakt wel den sterksten indruk van den verganen glans dezer eens bloeiende stad. ☼ De uitgravingen van Pompeji zijn ongetwijfeld gemakkelijker geweest, wat betreft het behouden van hetgeen herwonnen was. Steeds weer dreigt de woestijn hetgeen heroverd is weder onder zich te begraven. Het blijft het moeilijkste probleem der leiders, of het op den duur gelukken zal, het moeizaam verwijderde zand zóó vast te leggen, dat niet de eerste zware stormen jarenlangden arbeid in enkele uren weer vernietigen, zoodra de woestijnheuvels zich beginnen te verplaatsen. ☼ Een dag of veertien geleden meldden de dagbladen, dat bij de restauratie van het antieke Forum te Leptis Magna, in de laatste weken wederom belangrijke oudheidkundige resten aan het licht zijn gekomen, o.a. een deel van een tempel. In het beeldhouwwerk van de architraaf vermeldt een uitvoerige inscriptie in de Nieuw-Punische taal bijzonderheden omtrent de stichting en de bestemming van het gebouw. De vloeren zijn met geel Numidisch marmer bedekt, de Korinthische zuilen van wit marmer. Behalve dit vrijgave, architectonische fragment, heeft men ook verscheidene zeer fraaie beeldhouwwerken uit de eerste eeuw na Christus gevonden, welke na zorgvuldige restauratie een prachtige collectie keizersbeelden, in Grieksch-Romeinchen stijl zullen vormen.

Juffrouw Vlugge

(Slot van bladz. 489)

TANTE Anne zou allicht niet begrepen hebben hoe een biljart haar geluk kon worden, als ze juffrouw Vlugge's terminologie niet gekend had. Nu dacht ze direct aan hogere geldswaarden, waarvan juffrouw Vlugge maar een duistere voorstelling had. ☼ Maar van koopjes wist ze! ☼ „Mevrouw, mag ik niet eens vleesch voor u meebrengen van bij mijn in de buurt? 't Scheelt de helft, en u kan het gerust eten, het komt zóó van het slachtveld!” ☼ Deze lugubere aanbeveling zou anderen dan tante Anne misschien afgeschrikt hebben. Háár niet. Ze wist immers óók, dat de hond van juffrouw Vlugge een lief dier was, al was het dan een „kruisiging” van een rashond en een straat-hond! ☼ Voor oom Karel, die aardig teekende en plezier had in knutselen, had juffrouw Vlugge een onbegrensden eerbied. „Je vader is een kunstemaker”, zei ze tegen de kinderen, „je mag hem wel in eere houwe, want der is geen een die zooveel kunste ken als hij”. ☼ Toen oom Karel eens zelf

nieuw gangzeil legde op het pas betrokken bovenhuis, en een van de kinderen thuis kwam, trok juffrouw Vlugge open, en riep waarschuwend naar beneden: „Fritsje, veeg u uws beenen, en trap u niet in uws Pa?” ☼ Want ze mocht dan „eigen” met de menschen zijn, ze wist toch waar ze staan moest, en sprak ook de jongste kinderen met „u” aan. ☼ Hun zieleheil ging haar zeer ter harte. ☼ Toen de oudste zoon, nieuwbakken zee-officier, voor 't eerst in zijn uniform thuis kwam, sloeg ze haar handen van bewondering in elkaar. ☼ „Jongeheer”, zei ze toen. „u bent groot en mooi geworden, maar als u nou in die vreemde steden aan land

gaat, past u dan op, want de dweilen liggen op u te wachten”. Een beeldspraak, ontleend aan haar dagelijksch werk, dus die zeker treffend mag heeten. ☼ Van onfatsoen moest juffrouw Vlugge niets hebben. Dat neemt niet weg, dat, toen ze hoorde dat een meisje, met wie haar dochter als kind gespeeld had, „verleid” was, en met haar zuigeling armoede leed, ze er klee-ren en geld heen stuurde. ☼ „k Heb 't door een buurjongetje an d'r deur late afgeve; vanzelf, je gaat er niet heen, en je gaat er niet groete ook als je d'r tegen komt; maar als je zelf een boterham met boter hebt, ga je iemand die je gekend hebt niet late ver-hongere”. ☼ Zoo was juffrouw Vlugge. ☼ Maar ze was niet makkelijk voor wie het met haar te kwaad kreeg. Haar schoonmoeder, die haar „ver-adverteerd” had — veraffronteerd was waarschijnlijk de bedoeling — werd door haar in de gang te rede gesteld, met... een deksel... uit een openstaand vertrekje. Sinds dien ontstond een zekere verkoeling tusschen de beide families; tot de schoonvader zeggen kwam, dat de oude vrouw ziek en zonder hulp lag. ☼ „Toen ben ik der natuurlijk heengegaan, Mevrouw, en toe ze me zag, zeit ze: „kom je me helpe, dat is mooi, want ik heb je naam beschonde”. ☼ „En ik zeg, ja, zeg ik, want mijn is geleerd, dat ik mijn vijanden moest liefhebben” — want dat wou ik 'r toch zeggen. Maar toen heb ik haar veertien dagen dag en nacht verpleegd, Mevrouw, en ik heb 'n ander naar me werkhuize gestuurd, en er de verdienste voor gelate, want dat was me plicht,

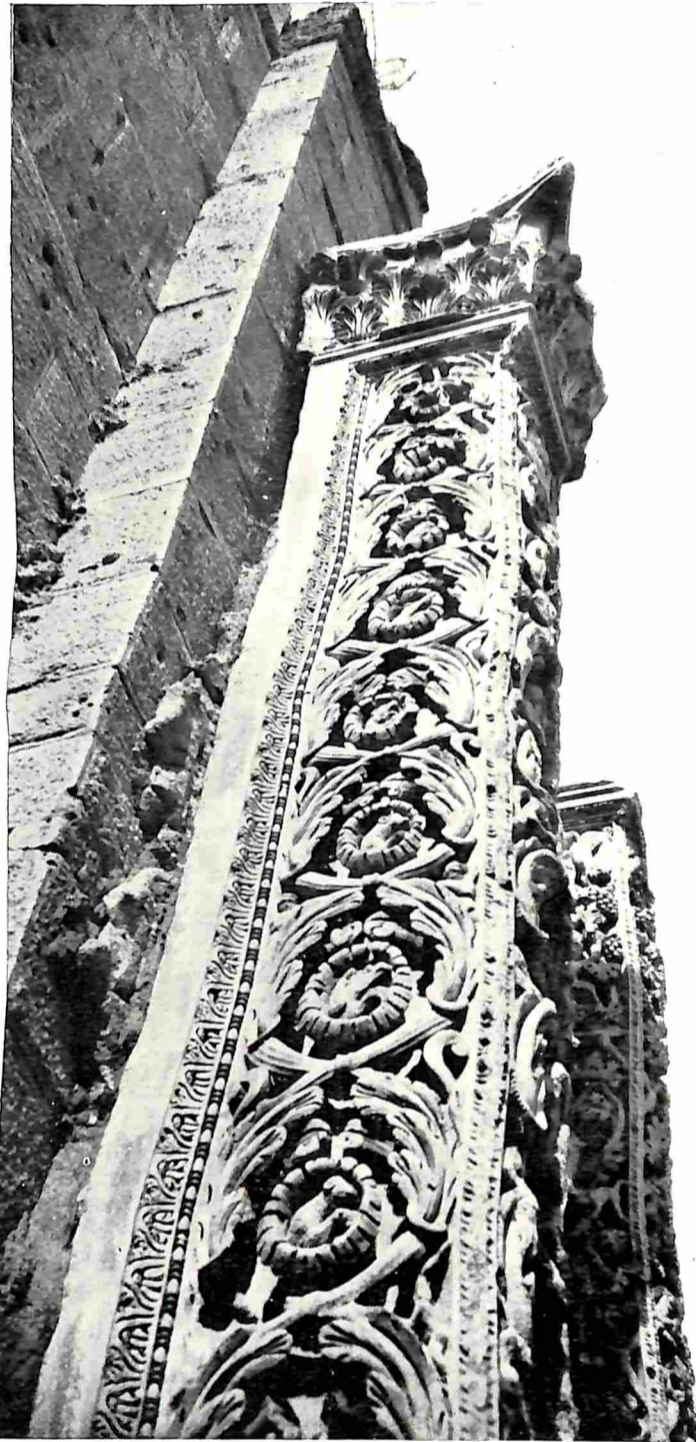

Foto van Heimburg

HOEKZUIL VAN HET PALEIS VAN SEPTIMIUS SEVERUS

en ze heeft me nog bedankt voor ze stierf”. ☼ Ja, zóó was juffrouw Vlugge; grammatica kende ze niet, en vreemde woorden evenmin. Ze sprak van „aschvat” als ze „asphalt” bedoelde, en verwarde „kompost” met „compôte”, „componist” met „commensaal”. ☼ Maar ze kende haar plicht, en ze kende „de wereld”, al was ze, voor werk of plezier, zelden meer dan een kwartier loopens van de Karthuiserstraat geweest. ☼ En ze kende deze eenvoudige levenswijshheid: „Als ik het goeie niet krijg, Mevrouw, dan zal het wel niet voor me bestemd zijn geweest, en daar kan ik niks an verandere. Maar als ik het goeie niet doe, dan handel ik tegen het gebod, en dan moet ik me verandere; dat zou iedereen doen, nietwaar, want iedereen perforeert toch het goeie?” ☼ Ja, juffrouw Vlugge, en daarom „perforeer” ik jouw „slag” nog steeds boven sommige chique, bereisde werksters, die wel hooge hakjes dragen, maar geen „hart” hebben voor hun „mensen”.